

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Basilicae S. Mariae. Maioris De. Vrbe A. Liberio. Papa. I.
Vsque Ad. Pavlv. V. Pont. Max Descriptio. Et. Delineatio**

Angelis, Paolo de

Roma, 1621

Cap. II. Quod S. Lucas plures imagines depinxit, & praesertim sanctiss.
Saluatoris, gloriosae Virg. & Apostolorum, ex quo deprehenditur pictorem
fuisse.

urn:nbn:de:hbz:466:1-13873

Scriptoribus, ut artis, ingenijque ipsorum monumenta extarent facta fuisse, & legimus, & vidimus; Mausolei enim Regis sepulchrum, quod ex emulatione artificum constat esse perfectum, tale opus memoratur, ut inter septem miranda Plinius annumerauerit, & cuncta sepulchra ab eo in posterum nomen acceperint. Roma quoque in Monte Quirinali adhuc Phidiae, & Praxitelis statuarum opera quasi de fama concitantia aspiciuntur. Sapius etiam signis, tabulisque non aliud querebatur, quam voluptas oculorum, & inane quoddam nomen munificentiae. Quae ex re Marcus Agrippa rusticitati, ut quidam dixit, propior quam delictis, orationem luculentam habuit de tabulis omnibus, signisque publicandis. Adhuc satis fortasse est dictum de institutione, & sacrarum Imaginum usu, atque adeo de reuerentia, qua mater Ecclesia illas est profequuta. Quia vero non est nostri instituti plurimum in his immorari, nec illos prorsus attendere, qui mordicus se opponunt, sed potius contemnere, & ad illos mittere, qui de industria id onus susceperunt; Ideo poterunt legere Maiol. & Duran. nec non Cardinalem Bellarminum; nobis tantum satis erit ostendere sanctum Lucam Euangelistam aliquas Imagines depinxisse, & praesertim Beatæ Virginis contra Magdeburgen. dum negat illud, quod apud verè pios alacriter excipitur, exponens metaphorice sanctum Lucam pinxisse; nimirum dum sacra Evangelia, & Apostolorum acta descripsit.

QVOD S. LVCAS D
PLVRES IMAGINES
DEPINXIT,

Et praesertim sanctissimi Saluatoris, gloriosae Virginis, & Apostolorum ex quo deprehenditur pictorem fuisse.

Caput I I.

EMPER apud fideles est receptum, & à Concilijs approbatum sanctum Lucam, quosdam Imagines pinxisse; quod passim Authores testantur, & praesertim manuscripta nobis in Vaticana Bibliotheca reperta. Nos ad confirmationem vnum ex graeca lingua, translatum primò adducemus. De Imagine Deiparae, quam pictura expressit Sanctus Lucas. Diuinus Lucas, qui & summus

Grammaticus, & Rhetor eloquentissimus, & Philosophus cum in naturalibus, tum supernaturalibus excellens fuit, qui virtute sui Evangelij vniuersum orbem coniuuit, qui spiritualium gratiarum animata tabella, pietatisque exemplar extitit, qui inter alias animi dotes etiã pingendi artem diligentissimè exercuerat, & coloribus scite adaptandis operam dederat; Imaginem Deiparae in tabella perbellè, ac diligenter expressit, rem pulcherrimam, & imitatu perdifficilem describere conantibus. Ipse tamen Ideam exemplarem valde subtiliter, atque adeo exactè ad viuum effinxit, ut quasi ex altera parte ars cum natura certaret, & eam superare contenderet. Non erit autem res ingrata si picturam oratione descripsimus, neque enim historia sermo id praetermisit, ut non solum habeamus, quod nostrum a spectum oblectet, sed etiam auditum pateat. Idem Nicephorus testatur, his verbis:

Fertur his quoque Lucas primus Christi, & quae eum ita (ut Deus dicebat) genuit matris, atque item Principum Apostolorum effigiem pingendi arte adumbrasse. Vnde in omnem, deinde habitabilem orbem tam venerandum, & pretiosum opus est allatum. Et alibi de Augusta pietate agens: Templum, quod τὸν ἱερὸν, hoc est via Ducum cognomine clarum est, in quo diuinam illius imaginem, quam Lucas Apostolus tabulae depictam reliquit, sacrumque pensum, & Saluatoris ipsius fascias seruandas curauit. Et Diuus Thomas sic ait: Vnde Damascenus dicit, quod Lucas depinxit Imaginem Christi, & Beatæ Virginis. Et idem Nicephorus: Cum & sanctorum Apostolorum Petri, & Pauli, ipsiusque adeo Christi, & quae cum supra naturam captum mirificè genuit Virginis matris coloribus adumbravit Imagines plurimas ad hunc usque diem conseruatas esse nouimus, ac Lucas quidem Apostolus prius ipsas, accuratè opus id exorsus manibus suis depinxit, &c. Et Metaphrastes: Sancta Mariae varias imagines sanctum Lucam manibus suis ad viuum pinxisse. Et ab eodem Nicephoro de quibusdam sacris Imaginibus habetur à sancto Luca depictis, & ab Eudogo Augusta varijs Ecclesijs, collocatis. Sic enim legitur: Secundum Templum, ἱερὸν, via ducum est, ubi Antiochia missam Verbi matris Imaginem dedicauit, quam Diuus Apostolus Lucas suis ipse manibus depinxit illa adhuc viuente, & tabulam ipsam vidente, gratiamque adeo illi formae suae immittente. Haec imago primum in loco, qui Tribunal dicitur, fuit, ubi ea, quae nunc quoque sunt, miracula peracta sunt. Philippus Bergom. addit: Propter familiaritatem, quam iugiter Lucas cum Beata Virgine habuerat, Damasceno testante, eius imaginem

Lib. 2. c. 24. &
lib. 6. cap. 15. &
16. & 33.
S. Lucas primus
Christi, atq. B.
Virginis, et D.
Petri Apostoli
Imaginem colo-
ribus expressit.
Luc. 14. c. 2.

Lib. 6. c. 15. &
16.

In vita S. Luca
Lib. 15. c. 14.
Alanus Copu-
dial. 4. contra
suum. Pont. op-
pugnator. hist.
à Nicephoro tra-
dita.
De S. Luca Eu-
gelistis unde Io.
Stephanus de
viti. Eccles. cath.
lib. 5. c. 5. pag. 13
Maiol. hist. not.
et. omninoque
temporum pro
defensione sa-
crarum Imagi-
num cap. 12.
Canis. de Deipa-
ra lib. 5. cap. 22.
Bellarmin. de con-
trouer. Christ.
fid. tom. 2. lib. 2.
cap. 10. de ima-
ginibus sanctis.

Miller. scribit or-
bis de reb. Eccl.
not.

E Graeco ignota
Auctore.
De Imagine
Deiparae quam
pictura expref-
sit S. Lucas.

ginem sibi depinxit, apud se habere voluit? Et in Vaticano manuscripto, ex quo duo Imaginum genera indicauimus, tertium relinquentes, quod hic optimè quadrat. Restat, ut tertij generis Imagines explicemus, easque pari modo ab hac superari demonstremus. Imagines itaque de quibus in praesentiarum loquendum est, haec sunt quae prae se ferunt, vel Saluatorem Iesum, eiusue Gentricem, vel Apostolorum, Martyrum, seu Sanctorum quempiam. Has Romana Ecclesia semper venerata est. Nonnulli verò inconsiderato zelo succensi putauerunt eas nullo pacto adorandas, quin potius confringendas, comminuendasque, unde Epistolam legimus Gregorij ad Massiliensem Episcopum, quod talia perpetrasset corripuens. Graeci quoque Synodo celebrata sanxerunt Imagines adorare non esse fas, quã Synodum Stephanus Tertius execratus est, coactoque ex Gallis, Italisque partibus Concilio fauente Carolo Francorum Rege illam penitus abrasit; sed quia Graeci proposito eorum persistebant, Hadrianus Primus Stephani eiusdem proximus successor, Legatos ad Constantinum tunc Imperatorem, matremque eius Irenem transmisit; hortans eos ne errorem hunc valescere paterentur. Qui trecentorum quinquaginta Episcoporum conuesso, in Nicæna Vrbe celebrato sacrarum Imaginum venerationem suscipiendam fore decreuerunt. Quod quidem gratum Deo esse, quod his Imaginibus reuerentia impendatur ex miraculis, quae per inobseruatas Imagines perpetrantur patere potest. Quorum illud non est minimum, quod graues Scriptores prodiderunt. Imaginem scilicet Saluatoris nostri à Iudeis per opprobrium fixam Cruci, & lancea compunctam mox aquã, & sanguinem verum emisisse, qui agrotis corporibus, membrisque debilitate torpentibus delibutis sanitatem, integritatemque praestitisset, eiusque sanguinis particulam aiunt in Basilica Laterani nostris etiam temporibus conseruari. Harum igitur Imaginum per Christianum Orbem innumeram esse multitudinem nemo est, qui dubitet. Videmus enim ijs non modo Basilicas, Ecclesias, Oratoria, ac Sacella omnia adornari, sed plerumque ades, porticusque ac Domuncule salutaribus lineamentis decorantur. Verum plurimae harum sunt, quae nullam praeter ceteris populi sibi celebritatem vendicant; nonnullae verò, vel propter beneficia inuocantibus praestita, vel propter quãuis aliam deuotionis causam, maximam sortiuntur hominum reuerentiam, affluentiamque. Nominatissimas ergo, celeberrimasque harum, quae ad meam notitiam peruenerunt, si recenseam, satisfactum rei nostrae putabo, quibus per nostram Imaginem facile superatis, ceteras omnes proculdubio succumbere erit necesse. Ducibus enim bello

Sacris Imaginibus reuerentiam tribuendam Patrum consensu determinatum.

A corrudentibus nihil est, quod Gregorij milites restendum putent. Septem vulgò traduntur Imagines Dei Genitricis à Beato Luca pictae fuisse, quarum quatuor Romae esse firma est opinio. Prima haec est, quae in sacra Maria Maiore asseruatur. Secunda illa esse dicitur, quae 12. ab Vrbe milliario, in loco, qui dicitur, spelunca ferrata, à Graecis religiosis continetur, quam magna in reuerentia Accole, finitimique omnes habent, maximoque concursu circum undique bis in anno ad eam confluunt. Tertia in Templo, quod B Araceli nuncupatur, inspicitur, quae magna Romani Populi deuotione frequentatur, si quidem gradus, quibus ad eam scanditur, piarum oblationum suffragio marmore stratos fuisse, qui illic habitant Religiosi asseruerant. Quarta veneratur in Ecclesia sanctae Mariae de Populo, quae tunc maximè reuiscitur, cum sacris diebus amoto velamine videndi cunctis fit copia. Hanc in Ecclesia sancti Petri antea asseruatam, Paschasius summus Pontifex ad locum demoniaco incursum obsessum adduxit, ubi Ecclesia, quae nunc videmus constructa, & Imagine in ea dimissa locum ab omni aduersitate liberauit. Ex qua populi liberatione nomen, quod tunc sortita est, adhuc retinet. Praeter has Beati Lucae Imagines habemus, & Romae nonnullas non parum celebres. In Ecclesia namque, quae sancta Maria in Porticu nuncupatur, quaedam habetur Imago, quae in zaphireo lapide dicitur mirabili opere sculpta. Haec (ut aiunt) miro splendore in Cella quadam Vinaria fulgentem se se tanto maiore omnium splendore prodidit, quanto incertum, quo ex loco vel prodierit, vel aduecta fuerit, & à populo non ociose veneratur. Nuper alia ingenti mulierum celebritate adorari est capta, & ex musiuo picta ante fores sancti Pauli Apostoli, in sublime aspicitur. Dicunt enim gratiam quamcunque iustam media illa Imagine postulatam, si frequentetur orationibus obtineri, mihiq; compertus est mulieres nonnullas beneficia ab ea Imagine flagitata impetrasse. Florentiae quoque Imago Virginis Angelico salutata congressu, quam multis sit nota, quamque miraculis reuerenda ex cereis Imaginibus in Ecclesia sua, quasi trophæis pro impetrata cuiusque salute appensis, patere potest; quarum tam crebra est expositio, ut cum saepius amoueantur, semper Ecclesia sit eis referta. In Agro Piceno celeberrimam Imaginem sanctissimae Virginis, quam vocant de Laureto, nemo est, qui nesciat, quem enim ad illam aduendam non mouit deuotio, attraxerunt nundina. Hanc coruscare miraculis omnes, qui ex ea redeunt affirmant. Recensui Imagines Beatae Virginis illustriores, quae ad meam notitiam deuenerunt. Sed & Saluatoris nostri fertur maxima

Septem Deiprae Imagines traduntur B. Lucae pictae.

B. Virginis Imago in S. Mariae Populi Ecclesia conseruata, nomen ex Populi absolute reuiscitur.

Vene-

venerationis Imago, que in Oratorio, quod sub vocabulo Sancti Laurentij dedicatum Sancta Sanctorum sibi nomen vendicauit, magno honore à secularibus interdum reclusa ostenditur. Hac putatur humanis manibus; id est Beati Lucae, pingi fuisse ceptam, primisque dumtaxat lineamentis superductis, opus, quod videmus diuinitus esse perfectum. Quod ideo existimant, quia cum opifex ad inchoatum opus rediret, absolutum reperisse dicitur, quod inceptum altera die dimississet. Imagines omnes explicui, que poterant mentes hominum ad suspicandum inducere, ne primus esset inter simulachra omnia nostrae Imagini locus. Nunc verò operapretium erit comparatione adhibita discutere, in quo excellentia ista deprehendatur. Et primum quidem si ex opifice, constructo operi laus aliqua comparatur, huic nostrae tanta est, ut nulli earum, que retulerim maior adueniat. Quis enim Artifex ita sublimis, qui Beato Lucae Euangelistae cedendum esse non putet? Quod autem de nonnullis fertur Imaginibus, que non sine admiratione hominum reperte dicuntur, non consentio: non enim ob id, quod artifex ignoratur, a calo eas descendisse crediderim, & mortalem Deum, assumptis Vulcani, Dedalique Instrumentis ad eas peragendum se se tunica succinxisse: Quin potius puto per hominum manus fuisse fabricatas, & casu aliquo à mentibus, oculisque hominum seclusas, deum volente Deo in lucem restitutas. De Saluatoris verò Imagine, quam in Sancta Sanctorum esse diximus, dicamne quod sentio, an tacebo? Si tacuero, veritatem fortasse offendero, que nequit sine crimine reticere. At si proloquar, vereor ne vulgus offendam, qui ita opinionem illam imbibit, ut si quis eam refellere audeat, mox cum malignum, sacrilegumque appellent. sed cum hoc eo stylo differantur, ut non facile in noticiam vulgi venire possint (irreligiosum quippè esset illud à sua credulitate auertere) dicam quod sentio. Cum se penumero vulgarem hanc opinionem de Imagine Saluatoris; sed quod incerto sit Authore, completa, mecum ipse reuoluerem, non poteram Imaginem illam contemplatus in eam communem credulitatem adduci, ut existimarem diuini quidquam in ea operis fuisse impensum: meamque hanc incredulitatem quodammodo auxit libellus quidam, qui nuper in manus meas incidit, isque apud Sanctam Mariam Maiorem habetur, qui dum vulgarem hanc opinionem corroborare intendit, iudicio meo prosternit. Securius enim creditur, quod incerto, quam leui Auctore per ora hominum versa-

A tur. Dicit namque quod post gloriosam Domini Ascensionem mater eius, Apostolique omnes, ac Discipuli Hierusalem consistentes, nimio more ex subtracta Christi conuersatione affecti, Beato Lucae imposuerunt, ut per picturam Saluatoris effigiem qua consolarètur, exprimeret, quod cum adimplere inchoasset, interposita mora, dum repetitur, opus cernitur absolutum. Demum Hierusalem euersa, Temploque expoliato, in triumpho Titi, & Vespasiani Imaginem illam una cum Candelabro, Arca, et ceteris in templo consistentibus fuisse adductam, & per Constantinum Imperatorem loco, in quo nunc est, collocatam.

Hactenus Vaticanum manuscriptum, & Alanus aduersus Pontificum oppugnatores. De Imagine Beate Mariae à Luca Euangelista depicta a calumnijs hereticorum defendit. Et Sebastianus Banad. Tertius Euangelista Lucas est, natione Syrus, ex nobili Ciuitate Syriae Antiochia, ut testatur Diuus Hieronymus in proemio Matthaei, & alij, Medicus antea corporum, post conuersionem etiam animarum: quippe qui eximiam mundo medicinam: Euangelium Christi graecè consecrerit. Pictor praeterea egregius, ut tradit Nicephorus libro secundo, capite quadragesimotertio: Lucas, inquit, Medicus, & pictor egregius, pro corporum curatione, animarum medicus factus est. Fertur primus Christi, & que eum ita, ut Deum decebat, genuit, matris, atque item Principum Apostolorum effigiem pingendi arte adumbrasse; unde in omnem deinde habitabilem orbem, tam venerandum, & pretiosum opus est allatum.

D Possent infiniti Authores deduci, qui hanc veritatem expressè attestantur; sed ne saepissime acta ab alijs, iterum agamus, tantum, sufficienter ij, qui à Canisio recensentur. Igitur primus ponitur Simon Metaphraf. in vita Sancti Lucae: Theodorus lector in collect. de doctrina Christiana: Iacobus

E Bill. Ioanes Damascenus de orthodoxa fide, &c. Atq; manuscripta, quae in Vaticana Bibliotheca asseruantur, in quibus satis fusè, & doctè pertractatur.

X QVOD

Lib. 1. c. 20. de reliquis duobus Euangelistis Lucae, & Ioannis.

Lib. 1.

Lib. 4.

Cap. 17. Ex bibl. Vatic. lib. man. num. 3121.

Septem dies in imagine dicitur h. Lucae p. 12.

B. Virginis Imago in S. Mariae Populi Ecclesia conseruata, nomen ex Populi abolitione n. 12.